

Etički kodeks Europskoga matematičkog društva

Sadržaj

Opće odredbe	1
Etički kodeks	2
Postupak pred Etičkim povjerenstvom	6
Misija Etičkog povjerenstva	7
Popis članova Etičkog povjerenstva	8

Opće odredbe

Etičko povjerenstvo Europskoga matematičkog društva osnovao je Izvršni odbor Europskoga matematičkog društva u proljeće 2010. godine. Misija Povjerenstva i popis prvih članova dan je na koncu ovog dokumenta.

Prvi zadatak Etičkog povjerenstva bio je pripremanje Etičkog kodeksa. Na preporuku Vijeća Europskog matematičkog društva Kodeks je prihvatio Izvršni odbor Europskoga matematičkog društva 29. listopada 2012. godine, a primjenjuje se od 1. studenoga 2012.

Europsko matematičko društvo preporučuje svim matematičarima, urednicima i izdavačima matematike, posebno onima sa sjedištem u Europi, ali i općenitije svima koji se bave objavljivanjem, raspačavanjem i vrednovanjem rezultata matematičkih istraživanja, da se pridržavaju ovog Etičkog kodeksa,

Preporučuje se dužnosnicima sveučilišta i drugih ustanova koje zapošljavaju europske matematičare da uzmu u obzir ovaj Etički kodeks kada su upozoreni da njihovi zaposlenici krše njegova pravila.

Etički kodeks naglašava etički aspekt objavljivanja, raspačavanja i vrednovanja matematike. Europsko matematičko društvo smatra da je najvažnije za budućnost matematike uspješno, otvoreno i jasno objavljivanje i raspačavanje rezultata matematičkih istraživanja. Neetično ponašanje pri objavljivanju i raspačavanju rezultata istraživanja zagađuje i ugrožava integritet matematike i njezino širenje, a pojedincima može nanijeti teške posljedice.

Etički će kodeks biti revidirana unutar tri godine, u svjetlu iskustava dobivenih analizom rješavanih slučajeva i razmatranjem dobivenih primjedaba.

Etičko povjerenstvo voljno je razmatrati slučajeve u kojima se navodi neetično ponašanje pri objavljivanju matematike. Praksa koju Povjerenstvo namjerava provoditi opisana je u poglavlju „Postupak pred Etičkim povjerenstvom“.

Etički kodeks

U ovom poglavlju dajemo pravila dobrog postupanja i etičnog ponašanja pri objavljivanju, raspačavanju i vrednovanju rezultata matematičkih istraživanja te navodimo što u tom području smatramo lošim postupanjem ili neetičnim ponašanjem.

Odgovornost autora

1. Visoke standarde etičnog ponašanja istraživači i autori pojedinci trebaju znati i podržavati, posebno one povezane s objavljivanjem i raspačavanjem rezultata istraživanja. Jedan je aspekt dobrog postupanja spominjanje zasluga drugih i citiranje njihovih radova, s odgovarajućim bibliografskim referencijama.

Važno je primijetiti da nije neetično zabuniti se u atribuciji rezultata ili izostaviti atribuciju, ako su autori pomno istraživali jesu li su njihovi rezultati novi, te ako su otkrivene pogreške u atribuciji a na koje su autori upozoreni, ispravljene na vrijeme na prikladan način.

Objavljivanje matematičkih rezultata, za koje je autor saznao iz već objavljenih materijala, predavanja, razgovora ili ranijih neslužbenih publikacija, kao da su vlastiti jest plagijat: to je oblik krađe, to je neetično i ozbiljno je kršenje pravila dobrog ponašanja.

2. U svakom objavljenom znanstvenom radu doprinos svakog koautora mora biti znatan i svaka osoba koja je znatno doprinijela relevantnom istraživanju treba biti navedena kao koautor. Nadalje, svi navedeni koautori moraju prihvatiti zajedničku odgovornost za svaki rukopis predan za objavljivanje i svaki objavljeni rad.
3. Najveći se dio matematike objavljuje predavanjem rukopisa za objavljivanje u časopisima ili zbornicima radova s konferencija (uključujući one koji se pojavljuju samo na mreži) te pisanjem knjiga. Naše je vodeće načelo da autor ili koautori, koji svoj rad predaju uredniku ili izdavaču, preuzimaju odgovornost za integritet svojeg rukopisa trudeći se da izneseno bude bez pogreške i da je doprinos drugih primjereno atribuiran.
4. U matematici se smatra lošim postupkom kad se rukopis s istim rezultatima istraživanja istodobno ili paralelno predaje u dvije ili više različitih publikacija.

Slično, u matematici je loš postupak kad se isti rezultat objavljuje u dvije ili više publikacija ili časopisa.

5. U prijevodima objavljenih ili neobjavljenih djela treba se uvijek u potpunosti navesti izvor rada.
6. Matematičari ne smiju javno tvrditi da su dokazali novi teorem ili da su riješili neki matematički problem ako nisu u stanju na vrijeme dati sve detalje dokaza.

Odgovornost urednika i izdavača

1. Preporučuje se da matematički časopisi uspostave i na uočljiv način prikažu svoje standarde za etično postupanje u objavljivanju te da navedu svoju odgovornost i korake koje će poduzeti u ispitivanju i odgovoru na sumnje ili optužbe za neetično ponašanje. Časopisi trebaju odgovoriti na pritužbe autora s poštovanjem i na propisan način.
2. Urednici se trebaju pridržavati visokih standarda etičnog postupanja sa svim autorima pri donošenju odgovorne i objektivne odluke o objavljivanju rada. Urednik se treba povući sa svih uredničkih dužnosti koje bi uključivale osobni, komercijalni ili profesionalni sukob interesa. Urednik treba izbjegavati svaku zlouporabu svojeg povlaštenog položaja ili informacije do koje je došao kao urednik, a u svrhu utjecaja na postupke povezane s urednikovim vlastitim radovima ili radovima svojih kolega, studenata ili poznanika. Svakako ni jedna informacija dobivena u povjerenju nikad ne smije biti iskorištena u vlastitom radu urednika.
3. Preporučuje se da matematički časopisi imaju jasne smjernice i praksu za radove podnesene za objavljivanje. Posebno, urednik ili izdavač trebaju javiti da je rukopis zaprimljen. Izdavač treba osigurati uredno praćenje postupka razmatranja podnesenog rada i truditi se da ne dođe do većih zastoja ni pri recenziranju rada ni pri donošenju odluke. Izdavač mora dobiti pristanak za objavljivanje ili od jednog autora koji zastupa sve autore ili od svakog autora.

Datum kada je rad poslan, kao i datum znatnijih izmjena rada, mora biti objavljen; to je posebno važno u slučaju spora o prvenstvu.

4. Izdavači su dužni izdati matematičke članke i knjige u jasnoj i preciznoj formi i trebaju osigurati da matematički simboli, riječi i rečenice u objavljenom radu budu jasni i da nisu prepreka razumijevanju. Loš je postupak izdavača ako tiskaju loše napisan ili sastavljen rad bez prethodnih ispravaka.
5. Urednici i izdavači trebaju pomno razmatrati zaprimljene radove i donositi objektivne odluke o njihovu prihvaćanju za objavljivanje. Obično se te odluke donose na temelju recenzija odgovarajućih recenzenata, no Etičko

povjerenstvo razumije da će u pojedinim slučajevima uredniku biti jasno da su podneseni rukopisi znatno ispod razine časopisa ili nisu iz odgovarajućeg područja, pa zato mogu biti odbijeni i bez slanja na recenzije. U tom slučaju autorima treba ljubazno i na vrijeme javiti i obrazložiti da je članak odbijen.

6. Urednici svoju odluku trebaju ljubazno i na vrijeme javiti potencijalnim autorima, uvijek prosljeđujući konstruktivne kritike i informacije recenzenata. Urednici mogu odlučiti da je u nekim slučajevima prikladnije da primjedbe recenzenata ostanu povjerljive informacije uredničkoga kolegija i da se u doslovnom obliku ne prenose autorima.
7. Autor može javiti uredniku da su neke matematičke tvrdnje ili atribucije u autorovu radu pogrešne. Ukoliko je takva informacija važna, preporučuje se da urednici objave ispravak ili opoziv rada, koji je, po mogućnosti, napisao sam autor.
8. Katkada urednici mogu biti upozoreni da su pojedine tvrdnje ili atribucije u radu netočne. U takvim slučajevima urednik treba pomno razmotriti primjedbe i reagirati na primjeren način; kada je potrebno, od autora trebaju zahtijevati ispravak ili opoziv rada.
9. Ukoliko se urednik na neki način uvjeri da su dijelovi objavljenog rada plagijat, urednik treba tražiti od autora da objavi detaljno obrazložen opoziv članka. Ako to od autora ne dobije, sam urednik treba objaviti očitovanje s detaljnim opisom plagijata.
10. Mnogi su članci najprije objavljeni na mrežnoj stranici časopisa. Može se dogoditi da tako objavljen članak ima matematičke pogreške, netočne atribucije ili je pak plagijat u dijelovima ili u potpunosti. Preporučuje se da izdavači sačuvaju originalni članak kao činjenični podatak, ali i da u određenom kasnijem trenutku dodaju odgovarajuće ispravke, na isti način kao i za tiskane članke. U krajnjim slučajevima izdavači mogu naznačiti da je članak povučen ili na zahtjev autora ili na zahtjev izdavača; u takvom slučaju svaka kasnija tiskana verzija treba odražavati tu odluku.
11. Izdavač časopisa ili knjige ni u jednoj svojoj publikaciji ne smije navoditi osobu kao urednika ili člana savjetodavnog odbora ili nešto slično, a da tu osobu o tome u potpunosti ne izvijesti i da od osobe ne dobije izričit pristanak. Ime svake osobe koja je dala ostavku na takav položaj mora biti čim prije izbrisano s objavljenog popisa.
12. Svaka osoba navedena kao urednik ili član savjetodavnog odbora treba se upoznati i slagati sa standardima, uredničkim postupcima i politikom časopisa, a u krajnjim slučajevima, kad je jasno da se izdavač ne drži tih etičkih pravila, treba biti voljna poduzeti potrebne mjere.

Odgovornost recenzenata

1. Recenzenti se moraju pridržavati visokih standarda etičnog postupanja sa svim autorima pri donošenju odgovornih i objektivnih preporuka povezanih s objavljivanjem materijala koji ocjenjuju. Recenzenti trebaju vrednovati točnost, važnost, originalnost i jasnoću rukopisa koji razmatraju i onda priopćiti svoje ocjene uredniku na poman i konstruktivan način.
2. Katkada se osoba zamoljena da bude recenzentom može zabrinuti zbog mogućeg sukoba interesa ako, na primjer, treba recenzirati rad svojeg nedavnog studenta, suradnika ili kolege. U takvom slučaju potencijalni recenzent treba s urednikom raspraviti mogući sukob interesa i samo u dogovoru s urednikom nastaviti s postupkom.
3. Kada su se prihvatili recenziranja rukopisa, recenzenti trebaju na vrijeme napisati recenziju uzimajući u obzir dužinu rukopisa i zahtjeve urednika.
4. Recenzent se treba suzdržati od korištenja povlaštene informacije dobivene čitanjem rukopisa koji recenzira.
5. Recenzent koji posumnja na bilo kakav element plagiranja u radu koji ocjenjuje ili kojega drugog neetičnog postupanja, treba odmah priopćiti svoje sumnje uredniku.

Odgovornost korisnika bibliometrijskih pokazatelja

1. Dok se s jedne strane slaže da mjerodavne ustanove ili osobe trebaju vrednovati matematička istraživanja, posebno one koje financiraju matematička istraživanja, s druge strane Etičko povjerenstvo vidi veliku opasnost u rutinskoj primjeni bibliometrijskih i drugih srodnih mjerenja pri ocjenjivanju kvalitete matematičkih istraživanja i uspješnosti pojedinaca ili manjih skupina istraživača.
2. Neodgovorno je kad ustanove ili povjerenstva vrednuju pojedince u postupku napredovanja ili dodjeljivanja sredstava za znanstvene projekte ili nagrade temeljem automatske primjene bibliografskih pokazatelja.
3. Neetično je manipulirati referencijama u članku ili namještati objavljivanje članaka s ciljem usiljenog utjecaja na bibliometrijske pokazatelje, impakt–faktore ili podatke o citiranosti.
4. Neetično je navoditi neprikladne citate vlastitih radova ili radova pojedinih kolega ili pak radova u časopisima s kojima je autor na neki način povezan.
5. Loš je postupak kad izdavači reklamiraju vlastite časopise citirajući nepouz dane, pristrane ili tendenciozne bibliometrijske pokazatelje.

Postupak pred Etičkim povjerenstvom

Etičko povjerenstvo razmatrat će pojedine prijavljene slučajeve u skladu sa sljedećim postupcima.

P1. Povjerenstvo će razmatrati samo slučajeve koje su formalno podnijele osobe ili tijela uključena u tvrdnje o neetičnom ponašanju. Povjerenstvo neće razmatrati slučajeve ako ih je podnijela stranka koja nema udjela u sporu, a neće ni samo od sebe tražiti slučajeve očitoga neetičnog ponašanja.

Povjerenstvo može odbiti razmatranje bilo kojega podnesenog predmeta. Povjerenstvo neće uzeti u ponovno razmatranje slučaj kod kojega je već donesena odluka, osim ako ne dobije bitno novu informaciju koja može dovesti do drukčije odluke.

P2. Predmeti za razmatranje podnose se predsjedniku Povjerenstva.

Premda Povjerenstvo neće djelovati prije nego što je podnesen formalni zahtjev, raniji neformalni upit može se uputiti predsjedniku.

P3. Povjerenstvo očekuje da se prije podnošenja predmeta Povjerenstvu već pokušalo razriješiti pritužbe o kojima je riječ i da je, u slučaju objavljenih radova, već korišten postupak za rješavanje etičkih pitanja koji je propisao izdavač.

P4. Povjerenstvo neće razmatrati ni jedan slučaj u kojem je pokrenut postupak pred sudom te može prekinuti razmatranje ako je postupak pred sudom započeo. Povjerenstvo neće razmatrati ni jedan slučaj spora između matematičara i ustanove u kojoj je ta osoba zaposlena.

P5. Uobičajen je postupak Povjerenstva nakon što zaprimi formalnu pritužbu sljedeći:

Prvo, Povjerenstvo će utvrditi je li prikladno razmatrati pritužbu i je li na prvi pogled pritužba osnovana.

Ako tako odluči, Povjerenstvo će pokušati razotkriti temeljne činjenice u slučaju. Kao dio tog postupka, predsjednik će privatno pisati optuženoj osobi ili tijelu i pozvati je da žurno prihvati pritužbu i učini odgovarajuće popravke ili da Povjerenstvu objasni zašto ne smatra potrebnim da postupi na traženi način.

U drugom slučaju, ili kad optužena strana ne odgovori, posebno kada je riječ o pritužbama na plagijat, Povjerenstvo će u pravilu zatražiti od stručnjaka koji nisu uključeni u spor da prouče pritužbe i daju Povjerenstvu mišljenje o njihovoj opravdanosti. Nakon dobivenog mišljenja Povjerenstvo će donijeti svoju odluku i privatno je priopćiti svim strankama.

Povjerenstvo očekuje da će stranka za koju Povjerenstvo smatra da je postupila neetično učiniti na vrijeme odgovarajuće popravke.

P6. U slučaju da stranka za koju se smatra da je postupala neetično tvrdoglavo ustraje u lošem postupanju, a Povjerenstvo je uvjeren da je bilo neetičnoga ponašanja, Povjerenstvo će napisati formalni izvještaj koji će predsjednik poslati predsjedniku Europskoga matematičkog društva.

S odlukom Povjerenstva predsjednik može upoznati, već prema prilici, na primjer nakon konzultacija s Izvršnim odborom Europskoga matematičkog društva, čelnika ustanove na kojoj je zaposlena stranka za koju se smatra da je postupala neetično, dekana odgovarajućega fakulteta, pročelnika odgovarajućega odjela i odgovarajuće urednike i izdavače.

U pojedinim slučajevima Europsko matematičko društvo može objaviti izvještaj Etičnoga povjerenstva.

P7. Povjerenstvo će redovito izvještavati o svojem radu i objavljivati sažeto svoje izvještaje u *Newsletter of the European Mathematical Society* bez spominjanja imena osoba i naziva ustanova uključenih u pojedine slučajeve.

Članovi Etičkog povjerenstva držat će se sljedećih načela:

- Svaki će se član Povjerenstva sam povući iz rasprave i postupka donošenja odluke kod bilo kojeg predmeta podnesenog Povjerenstvu u kojem je u sukobu interesa (ili iz bilo kojeg razloga može izgledati da je u sukobu interesa). O takvim okolnostima član Povjerenstva treba unaprijed upozoriti predsjednika kako mu se ne bi slali materijali i informacije povezane s tim slučajem.

- Svi će članovi Povjerenstva držati u tajnosti sve predmete sve dok odluka ne bude javno obznanjena; sve interne rasprave i informacije dobivene o osobama ostat će povjerljive.

Misija Etičkog povjerenstva

Misiju Etičkog povjerenstva Europskoga matematičkog društva oblikovao je Izvršni odbor Europskoga matematičkog društva u proljeće 2010. godine kako slijedi:

Etičko povjerenstvo usredotočit će se na neetično ponašanje u matematičkom publiciranju. To uključuje, na primjer, plagiranje, dupliciranje, neadekvatno citiranje, pretjerano citiranje vlastitih radova, nepošteno recenziranje i druga kršenja profesionalnog ponašanja. Povjerenstvo će biti zaduženo za sljedeće tri zadaće:

1. *Da podigne svijest o problemu tako da pripremi Kodeks Etičkog povjerenstva Europskoga matematičkog društva.*

2. *Da potakne časopise i izdavače da na savjestan način reagiraju na pritužbe o neetičnom ponašanju.*
3. *Da iznađe mehanizme koji će istraživačima omogućiti da zatraže pomoć od Povjerenstva u rješavanju pritužaba na neetično ponašanje.*

Povjerenstvo može rješavati i bilo koji drugo relevantno pitanje povezano s etikom u području rada Povjerenstva.

Popis članova Etičkog povjerenstva

Niže su navedeni prvi članovi Etičkog povjerenstva Europskoga matematičkog društva. Svi su članovi imenovani na rok od tri godine, od sredine 2010. do sredine 2013. Članovi povjerenstva djeluju kao pojedinci, a ne kao predstavnici svojih ustanova, matematičkog društva ili zemlje.

Predsjednik: Arne Jensen (Aalborg Universitet, Danska)

Potpredsjednik: H. Garth Dales (University of Lancaster, UK)

Predstavnik Izvršnog odbora Europskoga matematičkog društva od 2010. do 2012. Igor Krichever (Columbia University, New York, SAD, i Landau Institute of Theoretical Physics, Moskva, Rusija), a 2013. Franco Brezzi (Istituto Universitario di Studi Superiori, Pavia, Italija).

Članovi:

Jean–Paul Allouche (Centre National de la Recherche Scientifique and Universite Pierre et Marie Curie, Pariz, Francuska)

Graziano Gentili (Universita di Firenze, Italija)

Radu Gologan (Academia Romana de Stiinte, Bucurešt, Romunjska)

Christine Jacob (Institut National de la Recherche Agronomique, Jouy–en–Josas, Francuska)

Adolfo Quiros (Universidad Autonoma de Madrid, Šoanjska)

Tomaž Pisanski (Univerza v Ljubljani, Slovenija)

Tatiana Shaposhnikova (Linkopings Universitet, Švedska)